

Veileder om bruk av straff som virkemiddel ved brudd på forurensningsloven

TA-1893/2002
ISBN 82-7655-460-1

Forord

Ulovlig forurensning og forsøpling er uønsket, og anmeldelse med sikte på straff er ett av flere virkemidler forurensningsmyndigheten har i arbeidet med å motvirke forurensninger og avfallsproblemer. Etter hvert som stadig nye saksområder blir delegert til lokalt og regionalt nivå, vil spørsmålet om anmeldelse dukke opp oftere enn før på disse forvaltningsnivåene.

Gjennom å gjøre tilsyn, avdekker myndighetene lovbrudd som politiet ellers ikke ville fått kjennskap til. Anmeldelse er et sterkt virkemiddel, og det er ikke hensiktsmessig å anmelde enhver overtredelse av loven. Men det er rimelig å legge til grunn at tilsynsmyndigheten har plikt til å melde fra til politiet om alvorlige lovbrudd.

Denne veilederen er ment som et praktisk hjelpemiddel for forurensningsmyndigheten i arbeidet med miljøkriminalitet. Veilederen er utarbeidet av SFT i samarbeid med Økokrim. Det er lagt vekt på brukervennlighet og forenkling av stoffet. Det kan derfor være mange problemstillinger som ikke er drøftet her.

I veilederen blir det gjort rede for vilkårene som må være oppfylt for å straffe. Videre behandles relevante momenter til vurderingen av om et straffbart forhold bør anmeldes. Reglene om påtalebegjæring er også omtalt.

I vedlegg 1 og 2 er det laget forslag til mal for utforming av en anmeldelse på henholdsvis bokmål og nynorsk.

Jeg håper veilederen vil komme til nytte i tilsynsarbeidet.

SFT, Oslo 14. august 2002

Ingrid Bjotveit
Direktør i Næringslivsavdelingen

Innhold

1. Vilkår for straff	5
1.1 Objektive vilkår - hva har skjedd	5
1.2 Subjektive vilkår - kravet om skyld	7
1.3 Foretaksstraff	8
1.4 Påtalebegjæring	8
1.5 Foreldelse	9
2. Hvilke overtredelser bør anmeldes?	11
2.1 Generelt	11
2.2 Momenter knyttet til objektive og subjektive vilkår for straff	11
2.3 Momenter knyttet til miljøkonsekvensene	12
2.4 Andre momenter	12
2.5 Momenter som ikke bør tillegges særlig stor vekt	12
3. Utforming av en anmeldelse	13
4. Mediehåndtering	15
5. Forholdet til den anmeldte og politiet. Henleggelse	17
5.1 Forholdet til den anmeldte	17
5.2 Forholdet til politiet	17
5.3 Henleggelse	17
6. Saker anmeldt av andre	19
Vedlegg	
Vedlegg 1 Forslag til mal for anmeldelse (bokmål)	
Vedlegg 2 Forslag til mal for melding til politiet (nynorsk)	

1 Vilkår for straff

Dette kapittelet handler om de to mest sentrale vilkårene for straff, som begge må være oppfylt for at forholdet skal kunne straffes. Dette er det objektive og det subjektive vilkår for straff. Krav om påtalebegjæring og spørsmål om foreldelse behandles også.

1.1 Objektive vilkår - hva har skjedd

Straff er bare aktuelt dersom det er begått et brudd på regler eller krav som det er straffbart å bryte (straffesanksjonerte regler/krav). Dette kan være bestemmelser i forurensningsloven, forskrifter, utslippstillatelse eller annet vedtak etter forurensningsloven. De viktigste straffesanksjonerte reglene i denne sammenhengen er forbudet mot forurensning eller fare for forurensning uten tillatelse, jf. fl. § 7 og forbudet mot forsøpling i fl §§ 28. Lovens kapittel 10, særlig §§ 78 og 79, forteller hvilke regler eller krav det er straffbart å bryte, jf. også pkt. 1.1.1 og 1.1.3 i denne veilederen.

1.1.1 Forurensningsloven § 78 – straff for forurensning

Fl. § 78 første ledd er hovedbestemmelsen om straff for forurensning. Her inndeles de straffbare forholdene - handlingene og unnlatsene - i fem grupper:

Straffebestemmelse i fl § 78	Gjerningsbeskrivelse i fl	Eksempel på overtredelse
§ 78 første ledd a)	Har, gjør, setter i verk noe som kan forurense, fl § 7, jf. §§ 8, 9 og 11	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Konesjonspliktig virksomhet uten tillatelse ➤ Overskridelse av grenser fastsatt i utslippstillatelse etter § 11, eller forskrift etter § 9 ➤ Ukontrollerte utslipp som det ikke er gitt tillatelse til ➤ Uforsvarlig oppbevaring eller lagring av spesialavfall, jf. spes.avf.forskr. § 5, jf. fl § 7
§ 78 første ledd b)	Unnlater å treffe tiltak etter § 7 andre ledd, forskrift, tillatelse etter § 11 eller særskilt pålegg etter § 7 fjerde ledd	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Unnlater å etablere eller utbedre internkontroll-system, ➤ Unnlater å treffe tiltak, for eksempel vedlikehold/ tilstandskontroll for å unngå eller forebygge ytterligere utslipp.
§ 78 første ledd c)	Unnlater til beredskapsreglene, unnlater å gi melding om utskiftning av utstyr eller oppstart etter driftsstans, jf. fl §§ 19 og 20	
§ 78 første ledd d)	Unnlater å etterkomme pålegg om opplysninger, jf. § 49, undersøkelser, jf. § 51 og rett til adkomst, jf. § 50	
§ 78 første ledd e)	Medvirkning	

1.1.2 Forurensning eller fare for forurensning

Forurensning er definert i fl. § 6, hovedsakelig som tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen.

Graden av forurensning er viktig både for strafferammen, for spørsmålet om foreldelse (se pkt. 1.5) og for påtalespørsmålet (se pkt. 1.4). Forurensningsmyndigheten må derfor vurdere og klassifisere de mulige eller faktiske virkningene av faren/forurensningen.

I saker som har ført til mindre forurensning, såkalt *ubetydelig forurensning*, er spørsmålet om påtalebegjæring viktig (jf. 1.4). I forsøplingssaker er den tilsvarende vurderingen om forholdet har ført til *ubetydelig skade eller ulempe*, jf. § 79 siste ledd. I alvorlige forurensningssaker bør tilsynsmyndigheten ta stilling til om overtredelsen har voldt fare for *stor* skade eller ulempe, slik at det er aktuelt for politiet å bruke en strengere strafferamme, jf. § 78 andre ledd.

1.1.3 Avfall

Straffebestemmelse i fl § 79	Gjerningsbeskrivelse	Eksempel på overtredelse
§ 79 første ledd a)	Etterlater eller tømmer samlet avfall, større gjenstander eller spesialavfall, slik at det kan virke skjemmende eller forurense	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dumping av rivningsavfall/produksjonsavfall ➤ Hensetting av større kasserte gjenstander (møbler, utrangerte redskaper, sykler, biler*, kjøleskap og lignende)
§ 79 første ledd b)	Unnlater å etterkomme pålegg etter § 37, jf. § 35	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Unnlater å rydde opp i avfall (jf. ovenfor) etter pålegg fra kommunen/Forurensningsmyndigheten ➤ Unnlater å rydde opp/fjerne motorkjøretøy, fly, skip og lignende, jf. § 37 andre ledd ➤ Unnlater å etterkomme pålegg om opprydding ved utfartssted, turistanlegg m.m.
§ 79 første ledd c)	medvirkning	
§ 79 andre ledd	Det kan bestemmes at overtredelse av forskrifter straffes med bøter	

Det er forbudt å etterlate, oppbevare eller transportere avfall slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet, jf. fl § 28. Straffebestemmelsen for forsøpling står i fl § 79, og dekker ikke alle handlingene i § 28. Etter fl § 79 kan den som etterlater eller tømmer, større gjenstander eller spesialavfall samlet slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet straffes. Strafferegelen gjelder også den som unnlater å gjennomføre pålegg om opprydding eller lignende tiltak mot avfall etter § 37.

Oppbevaring og mottak/behandling av avfall uten tillatelse er straffbart bare dersom dette har et slikt omfang at det blir konsesjonspliktig etter fl § 29, eller dersom det skjer i strid med vilkår i en slik konsesjon. Da blir dette straffbart etter fl § 78.

Avfallshåndtering og gjenvinningsordninger er også regulert i forskrifter, blant annet forskrift om spesialavfall. For at overtredelser av avfallsforskrifter¹ skal være straffbart, må det framgå av selve forskriften at det er straffbart å bryte den. Dette følger av fl § 79 andre ledd.

1.2 Subjektive vilkår - kravet om skyld

Det må foreligge skyld for å straffe. Graden av skyld klassifiseres blant annet i simpel og grov uaktsomhet og forsett. Straff etter forurensningsloven kan ilegges allerede ved simpel uaktsomhet, jf. fl §§ 78 og 79. Det er som regel ikke viktig at forurensningsmyndigheten klassifiserer skyldgraden, men slik klassifisering har betydning for hvor alvorlig overtredelsen er (spørsmålet om anmeldelse), og dermed for straffeutmålingen, jf. fl § 78 andre ledd om skjerpene omstendigheter.

1.2.1 Forsett

En handling eller unnlatelse er forsettlig når den er gjort med vilje eller hvis den ansvarlige *forsto* at det sikkert eller overveiende sannsynlig ville inntre en fare for forurensning eller forsøpling. Dumping av avfall er et praktisk eksempel på en forsettlig overtredelse.

1.2.2 Uaktsomhet

Skillet mellom simpel og grov uaktsomhet er skjønnsmessig².

En handling eller unnlatelse er uaktsom hvis man *burde* ha handlet annerledes - man *burde* ha visst, tenkt, forstått. Noen kan altså *bebreides* for det som skjedde, selv om det ikke var meningen. Hvis den ansvarlige *burde ha forstått* at handlingen/unnlatelsen sikkert eller overveiende sannsynlig ville føre til en fare for forurensning eller forsøpling, foreligger det uaktsomhet.

Klare eksempler på uaktsomhet er brudd på interne rutiner (for eksempel å glemme å stenge en ventil, å hoppe over et årlig rutinetilsyn), for dårlige rutiner eller manglende rutiner for handlinger som kan føre til forurensning, for eksempel manglende rutiner for håndtering av eget spesialavfall (oppbevaring, merking, levering).

Hendelige uhell hvor virksomheten eller den ansvarlige ikke kunne ha forutsett forurensningen, forurensningsfaren eller forsøplingen er ikke straffbare.

1.2.3 Momenter i aktsomhetsvurderingen

Når en skal avgjøre om en person har opptrådt aktsomt eller om vedkommende har vært uaktsom tar en utgangspunkt i hva som kan kreves av en normal, fornuftig person. Så må det tas hensyn til det livsområdet en befinner seg på, om det krever spesialkunnskap, er særlig risikofylt osv. Det kan kreves mer av de store enn av de små, mer på et risikofylt område enn

¹ Forskrifter gitt med hjemmel i fl. §§ 30-33.

² Jo mer uaktsom en har vært, jo grovere er uaktsomheten. Simpel uaktsomhet innebærer at en har vært uforsiktig. Grov uaktsomhet innebærer heller at en har vært hensynsløs.

på et mindre risikofyllt område osv. Innenfor forurensningsområdet er kravet til aktsomhet strengt.

Momenter som indikerer skyld:

- Jo større fare for skade jo større forsiktighet kreves
- Jo større skaden kan bli, jo større forsiktighet kreves
- Jo større sannsynlighet for skade/ulempe, jo større forsiktighet kreves
- Hvis det er gitt tidligere advarsler, pålegg eller merknader om lignende forhold tyder det på grov skyld
- Hvis forsvarlige/gode etablerte standarder ikke er fulgt indikerer det skyld
- Hvis anbefalinger gitt fra sakkyndig hold eller teknisk ekspertise ikke er fulgt indikerer det skyld
- Hvis plikten enkel å oppfylle men likevel ikke er oppfylt, indikerer det skyld
- Brudd på interne instruksjoner, manglende eller mangelfullt system indikerer skyld

1.3 Foretaksstraff

I straffesaker etter forurensningsloven er det vanlig å bruke foretaksstraff, jf. straffeloven § 48 a. Foretaksstraff (virksomhetsstraff) betyr at en virksomhet/bedrift kan straffes selv om ikke enkeltpersoner ved bedriften kan straffes. Det kan for eksempel være begått flere feil som til sammen har ført til hendelsen, eller det er uvisst hvem som har begått feilen. Det er nok at virksomheten kan bebreides, for eksempel ved dårlig internkontrollsystem eller dårlig arbeidskultur, selv om det ikke kan bevises at en bestemt person har vært uaktsom.

Foretaksstraff kan også brukes sammen med personlig straff. I mange tilfeller vil forurensning eller fare for forurensning fra foretak bare bli avgjort med foretaksstraff, også selv om den ansatte som har opptrådt uaktsomt kan identifiseres. Det er opp til politiet å avgjøre hvem som eventuelt bør straffeforfølges for forholdet.

1.4 Påtalebegjæring

De minst alvorlige overtredelsene kan bare straffes hvis forurensningsmyndigheten krever det, jf. siste ledd i §§ 78 og 79. Et slikt krav fra forurensningsmyndigheten kalles påtalebegjæring.

Kravet om påtalebegjæring gjelder de bagatellmessige overtredelsene, som bare har ført til ubetydelig forurensning eller ubetydelig fare for forurensning (fl § 78) eller ubetydelig skade eller ulempe (fl § 79). Hva som er ubetydelig beror på en konkret, faglig vurdering av utslipp, mengde, utslippssted, fare, faktisk virkning, reversibelt/irreversibelt med mer.

En påtalebegjæring skal tilfredsstillende følgende krav:

- Det må gå klart frem at forurensningsmyndigheten ønsker at forholdet skal straffeforfølges.
- Begjæringen må settes fram innen seks måneder etter at forurensningsmyndigheten ble kjent med forholdet.³ Det bør derfor tas stilling til påtalespørsmålet så snart som

³ Det er noe diskutert om fristen gjelder for offentlige organer, men SFT anbefaler forurensningsmyndigheten å legge en seks måneders frist til grunn.

mulig etter at tilsynsorganet har fått kunnskap/varsel om forholdet, enten dette er gjennom egenrapportering eller særskilt varsling fra virksomheten eller andre. Det kan altså være nødvendig å anmelde et forhold før en har fått alle fakta om miljøkonsekvensene på bordet.

- Begjæringen må være framsatt av rette forurensningsmyndighet. Rundskriv T-5/91 fastslår i pkt. 2.1.8 k) at forurensningsmyndigheten har myndighet til å begjære påtale innenfor sitt myndighetsområde, og kommunen innenfor sitt myndighetsområde jf. rundskriv T-5/98 pkt. 2.1. Hvis påtalebegjæringen er framsatt av feil myndighet, er den ikke gyldig, og har ikke virkning som påtalebegjæring.

Hvis det ikke foreligger gyldig påtalebegjæring i en sak der det er krevd, må politiet henlegge saken.

1.5 Foreldelse

Etter en viss tid blir en straffbar handling foreldet, det vil si at den ikke lenger er straffbar, jf. straffeloven §§ 66-69. Foreldelsesfristen beregnes ut fra strafferammen for bestemmelsene, jf. straffeloven § 67:

Lovhjemmel	Strafferamme	Foreldelsesfrist
Forurensningsloven § 78	inntil 3 mnd etter første ledd og inntil 2 år ved generelt skjerpende omstendigheter, jf. andre ledd	5 år ⁴
Forurensningsloven § 78 andre ledd	inntil 5 år ved fare for menneskers liv og helbred	10 år
Forurensningsloven § 79	inntil 3 mnd	2 år

Foreldelsesfristen begynner som hovedregel å løpe når det straffbare forholdet opphører. Det kan derfor ofte bli spørsmål om det foreligger ett forhold eller flere separate forhold med ulike utgangspunkt for foreldelsesfristen. Like hendelser med nærhet i tid og sted vil lett bli bedømt som ett forhold.

For at foreldelsesfristen skal slutte å løpe, må politiet ta rettslige skritt slik at den anmeldte får status som siktet, for eksempel utferdige et forelegg. Foreldelsesfristen brytes ikke ved at forholdet anmeldes. Det er derfor viktig å være rask med å anmelde mulige straffbare forhold som ønskes straffeforfulgt, slik at politiet får tilstrekkelig tid til å etterforske saken.

⁴ Foreldelsesfristen for overtredelser med en strafferamme på inntil 1 år, er 2 år, jf. foreldelse av § 79-saker.

Foreldelsesfristen for saker etter § 78 første ledd er 5 år. Grunnen til dette er at § 78 har en regel om strengere straff ved skjerpende omstendigheter, uten at det er konkretisert hvilke omstendigheter som skjerper straffen. Når de straffeskjerpende vilkårene er angitt generelt, skal den lange foreldelsesfristen legges til grunn ved alle overtredelser av bestemmelsen. Derfor er det 5 års foreldelsesfrist for overtredelser av § 78, både første og andre ledd. =

2 Hvilke overtredelser bør anmeldes?

2.1 Generelt

Begrunnelsen for å bruke straff er først og fremst den allmennpreventive effekten straff har, det vil si at straffen virker avskrekkende på andre som får høre om saken. Straffen kan også ha en individualpreventiv effekt, slik at den straffede ikke begår nye overtredelser i framtida.

Terskelen for at noe er straffbart er lav ved overtredelse av forurensningsloven. Anmeldelse bør likevel begrenses til de mer alvorlige overtredelsene, der en drar klar nytte av straffens allmennpreventive eller individualpreventive effekt. Å være for tilbakeholden med å anmelde kan imidlertid føre til at respekten for forurensningsloven og tilliten til forvaltningen svekkes hos publikum. Tilsynsorganet har plikt til å melde fra til politiet om alvorlige overtredelser av forurensningsloven, jf. tilsynsbestemmelsen i fl § 48.

En overtredelse kan være alvorlig først og fremst på grunn av den fare, skade eller ulempe den har medført. Men også andre sider ved overtredelsen kan gjøre den alvorlig, for eksempel grov skyld. De sakene som kvalifiserer til anmeldelse bør i tillegg til å være straffbare, minimum oppfylle ett av disse punktene:

- *omfattende* brudd på lov, forskrift eller tillatelse eller
- *sterk* klanderverdig opptreden fra bedriften eller
- *omfattende* potensielle eller faktiske miljøkonsekvenser

I saker som anmeldes bør det også finnes relativt klare beviser for overtredelsen, og et ryddig saksforløp fra forvaltningens side.

2.2 Momenter knyttet til objektive og subjektive vilkår for straff

2.2.1 Hvor omfattende er bruddet

- Hvor stor mengde/skadelig virkning?
- Hvor stor fare?
- Hvor langvarig?
- Gjentatte overtredelser?

2.2.2 Hvor klanderverdig har bedriften/den ansvarlige opptrådt?

- Uaktsomhet eller forsett?
- Hvilket nivå i bedriften kan klandres? (Jo høyere opp, jo verre er det)
- Er det en enkeltstående uaktsom/forsettlig handling eller gjennomgående dårlig aktsomhetsnivå i bedriften (jf. internkontroll)?
- Har bruddet skjedd for å fremme bedriftens egne interesser?

2.3 Momenter knyttet til miljøkonsekvensene

- Hvilke iboende miljøskadelige egenskaper har det aktuelle/mulige utslippet?
- Hvor stor fare for skade på miljøet representerte det aktuelle utslippet?⁵
- Hva slags miljøskade har utslippet faktisk medført?
- Hva er årsaken til at det ikke ble skader på miljøet eller at skadene ikke ble større⁶?

2.4 Andre momenter

- Har forurensningsmyndigheten forsøkt andre virkemidler overfor bedriften uten hell?
- Bedriftens forhistorie
- Er det viktig å statuere et eksempel?
- Har bedriften hatt fordeler av bruddet?
- Ligger bruddet innenfor et miljøvernpolitisk satsningsområde?
- Er etterlevelse av internasjonale regler truet?
- Er det bruddet knyttet til nytt regelverk/kampanje?

2.5 Momenter som ikke bør tillegges særlig stor vekt

- Om bedriften har gjort sin plikt i etterkant
- Om bedriften har gjort mer enn sin plikt
- Bedriftens holdning/oppførsel overfor forurensningsmyndigheten

⁵ Faktisk skade er ikke avgjørende. Hvor stor/alvorlig skade det kunne blitt er også relevant.

⁶ Skyldes det bare flaks eller forhold utenfor bedriften kontroll, eller var det forberedte mottiltak som avverget skade?

3 Utforming av en anmeldelse

En anmeldelse er en melding til politiet om et straffbart forhold. Den bør utformes slik at det er lett for politiet å sette seg inn i saken. Anmeldelsen bør inneholde følgende punkter:

- en kort redegjørelse for og henvisning til de rettsreglene som er brutt,
- sakens bakgrunn, hva som har skjedd – når startet og når opphørte overtredelsen
- forurensningsmyndighetens vurdering av skyldspørsmålet
- miljøvirkninger – er forholdet ubetydelig slik at det er krav om påtalebegjæring
- grunnlag for inndragning av vinning

Det bør framgå i klartekst at forurensningsmyndigheten begjærer forholdet straffet, og hvorfor.

SFT anbefaler at anmeldelser gis slik oppbygging/utforming som framgår av vedlegg 1 (bokmål) eller vedlegg 2 (nynorsk) til denne veilederen.

4 Mediehåndtering

Medieinteressen i miljøkriminaliteter er ofte stor. Forurensningsmyndigheten bør ha en gjennomtenkt og generell oppfatning av mediehåndteringen av slike saker. Det bør i tillegg vurderes i hver sak om en skal gå offentlig ut med saken eller ikke. Det kan være lurt å diskutere slike spørsmål med politiet. Følgende momenter er relevante i vurderingen:

- Om saken har allmenn interesse/nyhetsverdi
- Etterforskningsmessige hensyn – i saker som ikke allerede er offentlig kjente, bør offentlighet vurderes i samråd med politiet.
- Rettssikkerhetshensyn - hvis det er usikkerhet rundt rettslige eller faktiske forhold
- Hensynet til enkeltpersoner

Selv om en går ut med informasjon om saken, bør anmeldelsen som hovedregel være unntatt offentlighet, i alle fall mens saken er under etterforskning, jf. offentlighetsloven § 6 nr. 5. Heller ikke den anmeldte bør få tilgang til selve anmeldelsen.

5 Forholdet til den anmeldte og politiet. Henleggelse

5.1 Forholdet til den anmeldte

Mistenkte personer eller bedrifter bør ikke underrettes om at et forhold er anmeldt. Hvis forurensningsmyndigheten velger å gå offentlig ut med opplysninger om forholdet, er det imidlertid naturlig å gi tilsvarende informasjon til den som er anmeldt.

Etter at et forhold er anmeldt har den anmeldte/mistenkte visse rettigheter etter straffeprosessloven. Før saken er avgjort av politiet, bør forurensningsmyndigheten ikke kreve opplysninger om eller utøve annen tilsynsvirksomhet rettet mot det anmeldte forholdet. Tilsynsvirksomhet som kan berøre det anmeldte forholdet bør eventuelt avklares med politiet på forhånd.

5.2 Forholdet til politiet

Anmeldelsen bør stiles til det politidistrikt der den kriminelle handlingen er gjort. For å sikre at saken blir prioritert av påtalemyndigheten og for å etablere et godt samarbeid, kan det være en fordel å på forhånd varsle anmeldelsen til den ansvarlige politijuristen for miljøkrimsaker i politidistriktet.

Riksadvokaten gir årlig ut et rundskriv om mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i politiet (Rundskriv nr. 1 hvert år). Riksadvokatens nasjonale prioriteringer er få og stabile. Alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder alvorlig miljøkriminalitet, er blant de prioriterte saksområdene sammen med drap og alvorlige voldsforbrytelser m.m., alvorlig narkotikakriminalitet og alvorlige trafikklovbrudd. At saksfeltet er prioritert, betyr at de skal gis forrang når det er knapphet på ressurser, sakene skal alltid etterforskes, og saksbehandlingstiden skal være kort.

5.3 Henleggelse

Dersom det anmeldte forholdet blir henlagt av politiet, kan henleggelsen påklages til overordnet påtalemyndighet, normalt statsadvokaten. Den som har anmeldt forholdet har krav på informasjon om at saker er henlagt og retten til å klage.

6 Saker anmeldt av andre

I enkelte tilfeller blir mulige straffbare forhold meldt til politiet av andre enn forurensningsmyndigheten. Slike saker skal politiet forelegge forurensningsmyndigheten til vurdering. Forurensningsmyndigheten skal vurdere om forholdet objektivt sett er straffbart og gi en vurdering av miljøvirkningene, særlig om forholdet er ubetydelig og det dermed er krav om påtalebegjæring, jf. fl § 78 siste ledd og § 79 siste ledd. Det kan også være behov for at forurensningsmyndigheten vurderer spørsmålet om skyld.

Noen ”uttalelsessaker” kan være relativt grove overtredelser som forurensningsmyndigheten har valgt å følge opp på annet vis enn å anmelde forholdet til politiet. I slike tilfeller kan det være hensiktsmessig at forurensningsmyndigheten gir sin begrunnede vurdering av om overtredelsen bør straffeforfølges eller ikke. Det er greit å konkludere med at forholdet bør straffes, selv om forurensningsmyndigheten selv ikke har anmeldt forholdet. Hvis forurensningsmyndigheten ønsker å markere at den også ser alvorlig på saken kan den anmelde, selv om saken allerede er anmeldt av andre. Anmeldelsen har i det tilfelle ingen juridisk funksjon, med mindre saken er ubetydelig, slik at det kreves påtalebegjæring.

Vedlegg 1 Utforming av en anmeldelse. Bokmål

Anmeldelse

... (forurensningsmyndigheten) *vil med dette anmelde for overtredelse av lov av 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og om avfall (fl) § 78 (eventuelt § 79) bokstav ...)*⁷

ved at bedriften uaktsomt/forsettlig har sluppet ut/unnlatt å ..., jf. fl § 7 (eventuelt etterlatt/tømt ..., jf. fl § 28).

Det vises også til straffeloven § 48a om foretaksstraff.

Sakens bakgrunn

Her kan det være greit å gi en kort redegjørelse for hva saken gjelder - hva slags virksomhet, hvor den ligger, hva den produserer, hendelsesforløp - eventuelt henviser til rapport/vedlagt dokument som beskriver hendelsesforløpet.

Objektive vilkår for straff

➤ Saker om forurensning:

Utslipp av ... omfattes av forurensningsdefinisjonen i fl § 6. Forurensning eller fare for forurensning er forbudt, jf. fl § 7 første ledd, med mindre det er lovlig etter § 8 eller forskrifter i medhold av § 9, eller det er gitt tillatelse i medhold av § 11. Overtredelse av forurensningsforbudet er straffbart, jf. fl § 78.

Utslipp av ... er ikke omfattet av § 8.⁸ Bedriften har ikke utslippstillatelse/har utslippstillatelse av ... (vedlagt) etter fl 11 til ... utslipp av ... pr. time/døgn/måned /år. I perioden ... er det sluppet ut ... (mengde). Dette innebærer en overskridelse av utslippstillatelsen med ...%.

De objektive vilkår for straff er etter dette oppfylt.

➤ Forsøplingssaker:

... omfattes av avfallsdefinisjonen i fl § 27 (eventuelt forskrift). Det er forbudt å etterlate/tømme avfall slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet, jf. § 28. Overtredelse av forbudet er straffbart, jf. fl § 79.

... har tømt/etterlatt avfall...

De objektive vilkår for straff er etter dette oppfylt.

Avfallsforskrifter:

... omfattes av forskrift av ... om...§ ... Overtredelse av forskriften er straffbart, jf. forskriften § ..., jf. fl § 79 andre ledd. ... har...

⁷ Hvis en vil anmelde overtredelse av en forskrift, for eksempel forskrift om fotokjemikalier, anbefales følgende henvisning: "... anmelde ... for overtredelse av forskrift av 24. juli 1992 om håndtering av fotokjemikalier fra virksomhetene innen foto, røntgen og grafisk industri, jf. § ... lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om (Forurensningsloven) § 31." I forskrifter som er hjemlet i fl §§ 30 – 33 er det viktig å sjekke ut og vise til den bestemmelsen i forskriften som fastslår at overtredelse er straffbart, se nærmere pkt. 1.1.3.

⁸ Hvis det finnes forskriftsregulering på området bør det sies her: ... er regulert i forskrift av...§ ...

De objektive vilkår for straff er etter dette oppfylt.

Subjektive vilkår for straff

Det er tilstrekkelig til å dømme straff etter forurensningsloven at det er utvist simpel uaktsomhet.

Her skal så årsaken til utslippet beskrives så langt dette er kjent for forurensningsmyndigheten. Skylden bør vurderes: hvilke forhold som er klanderverdige og som må antas å ha hatt betydning for hendelsesforløpet; hva slags rutiner bedriften har hatt - om de er fulgt eller ikke, hva kunne bedriften ha gjort annerledes. Det kan ofte være nyttig for politiet at forurensningsmyndigheten identifiserer elementer som er relevante for skyldspørsmålet men som må etterforskes nærmere. Vurderingen skal munne ut i en konklusjon om at det ut fra de foreliggende opplysninger foreligger forsett eller uaktsomhet.

De subjektive vilkår for straff er etter dette oppfylt.

Miljøvirkninger

Miljøvurderingen skal vise at det har skjedd en forurensning eller fare for forurensning, og hvilken grad av skade eller ulempe dette førte til eller kunne ha ført til, jf. fl § 78 andre ledd og siste ledd, evt. § 79 siste ledd.

Inndragning

Vinning ved straffbare handlinger skal inndras, jf. strl. § 34. I forurensningssaker kan overtredelse like gjerne innebære et tap for bedriften som vinning. Utslipp av fyringsolje eller en innsatsfaktor til produksjonen er rent tap for virksomheten, mens utslipp spesialavfall vil være en fortjeneste for virksomheten. Det samme gjelder besparelsen ved å utsette en investering i et renseanlegg eller lignende.

Det er til god hjelp for politiet om forurensningsmyndigheten gjør en vurdering av spørsmålet om inndraging, og eventuelt angir om forurenser har hatt fordeler eller ulemper av lovbruddet.

...(Forurensningsmyndighetens) vurdering/Påtalebegjæring

Hvis det foreligger ubetydelig forurensning/skade eller ulempe, må forurensningsmyndigheten positivt begjære påtale, jf. pkt. 1.4. Det bør i så fall begrunnes hvorfor.

... vurderer forurensningen/skaden som ubetydelig, jf. fl § 78/79.

... (forurensningsmyndigheten) ser likevel alvorlig på ... og ber om at forholdet blir etterforsket med sikte på straff. Hvis det skulle være behov for ytterligere opplysninger eller bistand, står forurensningsmyndigheten til politiets disposisjon. Vi ber om å bli underrettet om sakens videre oppfølging.

Vedlegg:

Kontrollrapport som ligger til grunn for anmeldelsen
Eventuelle bilder, prøver eller annen dokumentasjon
Utskrift fra lovdata av aktuelle forskrifter
Utslippstillatelse eller andre relevante vedtak

Vedlegg 2 Utforming av melding til politiet. Nynorsk

Melding til politiet

... (Fylkesmannen i.../...kommune) vil med dette melde for brot på lov av 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og om avfall (fl) § 78 (eventuelt § 79) bokstav ...)⁹

ved at verksemda aktaust/forsettleg har sloppe ut/late vere å ..., jf. fl § 7(eventuelt etterlate/tømt ..., jf. fl § 28).

Ein viser også til straffelova § 48a om føretaksstraff.

Bakgrunn for saka

...

Objektive vilkår for straff

➤ Forureiningssaker:

Utslepp av ... kjem under definisjonen av forureining i fl § 6. Forureining eller fare for forureining er forbode, jf. fl § 7 første ledd, med mindre det er lovleg etter § 8 eller forskrifter etter § 9, eller dersom det er gitt løyve etter § 11. Brot på forbodet mot å forureine er straffbart, jf. fl § 78.

Utslepp av ... er ikkje lovleg etter § 8. Verksemda har ikkje løyve til utslepp/har løyve datert ... (vedlagt) etter fl 11 til ... utslepp av ... pr. time/døgn/månad/år. I perioden ... er det sloppe ut ... (mengde). Dette er ...% meir enn det verksemda har løyve til.

Dei objektive vilkåra for straff er etter dette oppfylt.

➤ Forsøplingssaker:

... kjem under definisjonen av avfall i fl § 27 (eventuelt forskrift). Det er forbode å etterlate/tøme avfall slik at det kan verke skjemmaende eller vere til skade eller ulempe for miljøet, jf. § 28. Brot på forbodet er straffbart, jf. fl § 79.

... har tømt/etterlate avfall...

Dei objektive vilkåra for straff er etter dette oppfylt.

Avfallsforskrifter:

Forskrift av ... om...§ ...gjeld for ... Brot på forskrifta er straffbart, jf. forskrifta § ..., jf. fl § 79 andre ledd. ... har...(gjerningsbeskrivelse)

Dei objektive vilkåra for straff er etter dette oppfylt.

⁹ Hvis en vil anmelde overtredelse av en forskrift, for eksempel forskrift om fotokjemikalier, anbefales følgende henvisning: "... anmelde ... for overtredelse av forskrift av 24. juli 1992 om håndtering av fotokjemikalier fra virksomhetene innen foto, røntgen og grafisk industri, jf. § ... lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om (Forurensningsloven) § 31." I forskrifter som er hjemlet i fl §§ 30 – 33 er det er viktig å sjekke ut og vise til den bestemmelsen i forskriften som fastslår at overtredelse er straffbart, se nærmere pkt. 1.1.3.

Subjektive vilkår for straff

Skuldkravet i forurensningslova er simpel aktløyse.

Sjå bokmålversjon.

Dei subjektive vilkåra for straff er etter dette oppfylt.

Miljøverknader

Sjå bokmålversjon

Inndraging

Sjå bokmålversjon

Vurdering/krav om påtale

Dersom forureininga/skaden eller ulempa er ”ubetydelig”, må fylkesmann/kommune positivt krevje påtale, jf. punkt 1.4.

... vurderer forureininga som ”ubetydelig”, jf. fl § 78 siste ledd/ skaden eller ulempa som ”ubetydelig”, jf. fl § 79 siste ledd. ... ser likevel alvorleg på saka og ber om at forholdet blir etterforska med sikte på straff. Dersom politiet ynskjer meir opplysningar eller anna hjelp, står ... til disposisjon. Vi ber om å bli informert om den vidare handsaminga av saka.

Vedlegg:

Sjå bokmålsversjon